

Reportage

+ Massale vissterfte is geen unicum, Visambulance staat paraat

Paul Gutter, Ronneke van der Genugten

19-05-25, 10:55 | update: 19-05-25, 11:07

[Delen](#)

Elektrisch afvissen van vissen in nood. © Foto Sportvisserij MidWest Nederland

ENKHUIZEN Honderden – of soms zelfs duizenden – dode vissen in een sloot, het Marker- of IJsselmeer of in een van de vele recreatieplassen in Noord-Holland; massale vissterfte zorgt altijd voor macabere taferelen. En ligt áltijd op de loer, daarom staat de Visambulance van Sportvisserij MidWest Nederland het hele jaar door paraat.

Langs de kustlijn van EnkhuiZEN werden door een wandelaar vorig weekend duizenden dode visjes gevonden, al werden latere schattingen bijgesteld naar honderden. Het bleek te gaan om pos, een klein onopvallend roofvisje uit de familie van de baarzen.

Lees ook:**Uitputtingsslag van de voortplanting vermoedelijke oorzaak dode vissen op Enkhuizerzand**

Hoewel een precieze doodsoorzaak uiteindelijk niet officieel is vastgesteld, vermoedt Rijkswaterstaat dat het hier gaat om een natuurverschijnsel dat in de paaitijd - van april tot juni - vaker voorkomt bij vissoorten als pos, brasem en karper. De voortplanting gaat er soms ruig aan toe en kost de dieren zoveel energie, dat zieke en zwakkere exemplaren daarna sterven en vervolgens met grote aantallen tegelijk aan land spoelen. Dat is vermoedelijk gebeurd in Enkhuizen.

Aangespoelde dode vissen in Enkhuizen. © Archiefoto RVP Media

Maar er zijn veel meer oorzaken voor massale vissterfte. Toevallig was het in 2022 ook raak in Enkhuizen. Zuurstofgebrek in de Zuiderhaven zorgde voor tienduizenden vissen die als haringen in een ton massaal naar de oppervlakte zwommen om naar lucht te happen. Onderzoek van het Hoogheemraadschap wees uit dat er nog slechts een milligram zuurstof per liter water in de haven zat, voor vissen de grens tussen leven en dood.

Lees ook:**Tienduizenden vissen zijn doodlopende gracht ingezwommen en happen naar adem. Hoe red je hun leven?**

De Visambulance kwam in actie, plaatste een zuurstofbeluchter en wist uiteindelijk met een net tweederde van de vissen in veiligheid te slepen. De reddingsactie kreeg nog wel een staartje, want een week later stortte de grote aalscholverpopulatie in de stad zich op de achterblijvers. Het werd een slachting, waarbij de volgevreten vogels zelfs tegen auto's en ramen aanvlogen en de vissen in volle vlucht weer uit hun bek op straat lieten vallen.

Lees ook:

Aalscholverinvasie veroorzaakt slachtpartij. Vissen vallen spontaan uit de lucht

Werd het zuurstoftekort in Enkhuizen veroorzaakt door de vele vissen die allemaal tegelijk naar de ondiepe haven waren gezwommen; er zijn ook andere oorzaken die voor te weinig zuurstof zorgen. Zo verbruiken waterplanten en algen in het water ook zuurstof, een proces dat 's nachts en bij dichte bewolking versterkt wordt. En zuurstofgebrek kan ook ontstaan als er opeens veel organisch afval in het water komt, door bijvoorbeeld riooloverstort, mest die in het water belandt of als er bij heftige buien veel stof in het water spoelt. Bacteriën breken organisch materiaal af en verbruiken daarvoor veel zuurstof.

Op zoek naar levende karpers in de Tunnelput Noord. © Archiefphoto Hengelsportvereniging Velsen.

Daar weten ze bij Hengelsportvereniging Velsen alles van, sinds bij hevige stortbuien in 2019, 2018 en 2024 veel dode vissen – voornamelijk schubkarpers – kwamen bovendrijven in de Tunnelput Noord. Een delegatie van Sportvisserij Nederland deed in februari van dit jaar nader onderzoek naar deze vissterfte. Dat bestond enerzijds uit een telling – waarbij de

vissen via elektrovisserij verdoofd werden met een stroomstoot – en anderzijds uit het nemen van bodemmonsters en zuurstofmetingen. Uit de rotte eierenstank van het bodemmonster bleek in ieder geval dat er op de waterbodem een rottingsproces gaande is. Omdat het hoogheemraadschap bij hevige regenval afvalwater uit de Velsertunnel rechtstreeks op de Tunnelput loost, luidde een voorzichtige eerste conclusie dat dit wel eens de boosdoener zou kunnen zijn. Ook zout kwelwater uit het Noordzeekanaal zou een rol kunnen spelen.

Lees ook:

Goed nieuws: er zitten nog vissen in de Tunnelput in Velsen-Noord, maar de bodem van de vijver stinkt naar rotte eieren

Zuurstoftekort kan het gehele jaar optreden, maar tijdens de zomer en het vroege najaar is het risico het grootst. Hoge temperaturen, bewolkt of windstil weer in combinatie met zomerse buien geven het grootste risico. De steeds langere perioden van droogte waar Nederland in de zomermaanden mee te kampen heeft, vormen ook een groot gevaar voor de visstand. Zeker in meertjes en vennetjes die verder niet verbonden zijn met open water. Water verdampt, de grondwaterstand daalt en het overblijvende laagje water warmt snel op tot een poel des doods met amper zuurstof. In hogere delen van Nederland vallen wateren zelfs compleet droog, iets wat op grote schaal gebeurde in 2018 en 2022.

Onder het ijs Onder het ijs tussen de Westerweg en de golfbaan in Purmerend zijn honderden vissen doodgegaan. © Archiefphoto Pascal Fielmich

Maar massale vissterfte is niet alleen een zomers fenomeen. Daar kunnen ze in Wieringerwerf, Purmerend, Monnickendam en Beverwijk over meepraten, waar bewoners raar opkeken toen in december 2022 duizenden dode en comateuze vissen onder het smeltende ijs vandaan kwamen. Dat zit zo. Vissen zijn koudbloedige dieren, die bij lage temperaturen trager worden en minder zuurstof nodig hebben. Koud water bevat juist meer zuurstof dan warm water, dus dat zorgt niet gauw voor problemen.

Lees ook:

Massasterfte vissen Wieringerwerf: twee containers vol met karpers door zuurstofgebrek in water voormalige ijsbaan

Met één uitzondering: als het langdurig vriest en er ook nog eens sneeuw valt op het ijs, komt er bijna geen licht meer bij het water onder het ijs. De zuurstofproductie door fotosynthese stopt en door het ijs is er ook geen contact meer met de open lucht. Als dit te lang duurt, zullen de vissen dus het loodje leggen. Vooral in ondiepe vijvers met veel bagger is dit risico groot. Bij tijdig ingrijpen kan de vis overigens ook in deze gevallen worden gered, door beluchting onder het ijs of door het openhouden van wakken.

Wie ergens vissen naar lucht ziet happen, moet daarom altijd zo snel mogelijk de waterbeheerder (gemeente, provincie of waterschap) waarschuwen. Zij kunnen dan de juiste acties ondernemen, zoals het water beluchten, doorspoelen of vissen (laten) overzetten. Niet zelden wordt daarbij de Visambulance van Sportvisserij ingeschakeld. Sowieso is er voor waterbeheerders een belangrijke rol weggelegd voor een gezonde visstand, want beheer en onderhoud van waterwegen en -plassen zijn nodig om voldoende diepte, waterberging en doorstroom te houden. Het gebeurt regelmatig dat vissen in nood komen door werkzaamheden als maaien en baggeren. Ook dit kan voor zuurstoftekort zorgen, zeker bij hogere watertemperaturen.

De visambulance wordt per uitruk opnieuw ingepakt. © Archiefphoto jffoto.nl / Jan Jong

Naast de al genoemde oorzaken zijn er ook nog een aantal minder vaak voorkomende. Chemische lozingen op het oppervlaktewater zullen voor de vissen in de directe omgeving vrijwel meteen fatale gevolgen hebben, maar kunnen ook de waterkwaliteit op de lange termijn beïnvloeden en vormen zo indirect een bedreiging voor toekomstige visstand.

En het spreekwoord luidt dan wel 'zo gezond als een vis', maar ook vissen kunnen – net als mensen – natuurlijk op grote schaal ziek worden en sterven. Zo werden in mei 2020 in de polders Het Grootslag bij Andijk en de Krommenieër Woudpolder opeens grote hoeveelheden dode giebels gevonden. Deze zoetwatervis, een lid van de grote karperfamilie, is afkomstig uit Oost-Azië en als exoot uitgezet in Europa en Noord-Amerika. Hij wordt ook wel wilde goudvis of witte goudvis genoemd. Onderzoek door Wageningen Bioveterinary Research wees uiteindelijk uit dat deze vissen ten prooi waren gevallen aan het besmettelijke goudvisherpesvirus. In totaal werden zo'n 15.000 giebels geruimd. In augustus 2024 sloeg dit virus opnieuw hard toe in de wateren rond de gemeente Wormerland, waaronder het Zwet in het natuurgebied Wormer- en Jisperveld.

Lees ook:

Dode vissen in water Wormerland getroffen door 'goudvisherpes'

Een op het eerste gezicht onschuldige oorzaak, maar wel eentje waar iedereen rekening mee kan houden: het massaal voeren van eenden en ganzen in slootjes en vijvers. Te veel broodresten in het water kunnen namelijk zorgen voor een gistings- en rottingsproces en ook dat kan vissen uiteindelijk de das omdoen. Dus boter bij de vis prima, maar laat het broodje voortaan liever achterwege...

Liefde voor de vis

In 2023 kwamen er dertig meldingen binnen bij Sportvisserij MidWest. In 2024 waren dit er 15 en werd er 8 keer daadwerkelijk uitgerukt om vissen in ademnood te redden. Volgens Sijmen van den Berg is dat nog 15 keer teveel. „Het liefst krijg ik nul meldingen binnen. Ik sta er echt niet om te springen om vissen naar lucht te zien happen. We hebben dan wel minder meldingen gekregen, we hebben zeker niet stil gezeten. De Sportvisserij heeft betere mobiele beluchters aangeschaft om in kleinstedelijk gebied sneller te kunnen helpen, er is een betere transportbak aangekocht om de dienst nog beter uit te kunnen voeren en er is een nieuw en vlot om ondiep water beter te kunnen betreden.”

Volgens Sijmen heeft de vissterfte niets te maken met klimaatverandering. „Maar ook met de staat van de wateren. We zien op plaatsen waar vissterfte optreedt vaak achterstallig onderhoud, een andere reden kan zijn een lozing of riooloverstort. Sloten met een dikke baggerlaag waar niet veel water in staat zijn erg gevoelig voor vissterfte, een geringe verslechtering (daling van het zuurstofgehalte) kan een enorme impact hebben waardoor een vissterfte plaats vindt. Bij vissterftes gerelateerd aan klimaatverandering denk ik aan droogvallende sloten/beken/rivieren, hoge verontreiniging in het water wat na lange droogte in één keer door een piekbui van de straten in het oppervlaktewater terechtkomt, wateren die zover opwarmen dat de vissen doodgaan. Maar zoals gezegd zijn er ook vissterftes die niet te wijten zijn aan klimaatverandering.

Het beeld van een berg dode vissen went nooit. „Juist in de Sportvisserij hebben veel liefde voor de vissen. We willen dat het goed met ze gaat, daar zetten we ons voor in.”

[Meer lezen](#) ▾

Afgevangen vis wordt overgezet in waterbassins van de Visambulance. © Foto Sportvisserij MidWest Nederland

